

**BURSA EKONOMISİNDEKİ
BÜYÜK FİRMALARIN
2003 YILI PERFORMANSLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Prof Dr. İlker Parasız
Türkiye Cumhuriyeti Merkez
Bankası İdare Meclisi Üyesi

Ülkemiz reel ekonomisinin omurgasını oluşturan Bursa ekonomisi son yıllarda para otoritelerinin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (uluslararası orijinal adıyla Washington Uzlaşması) genel çerçevesi içinde IMF ile yapılan stand-by anlaşmaları gereği uygulamakta oldukları politikalarını ve kronik yüksek enflasyondan tek haneli enflasyona geçme çabalarının damgasını vurduğu bir ortamda büyük bir dinamizm göstermektedir.

Hallhazırda TC.Merkez Bankası günlük olarak ters repo şeklinde yaptığı Açık Piyasa İşlemleriyle ve depo ihaleleriyle her gün para piyasalarından 7.5-8 katrilyon lira para çektiği, bir diğer deyişle banka sisteminin Türk ekonomisinde neden olduğu finansal tahribatın enflasyona dönüşmesini yaptığı sterilizasyonlarla önleme gayreti içinde olduğu bir ortamda yani parasal genişlemenin sistematik olarak reel sektör için yeteri kadar arttırılmadığı bir ortamda Bursa sanayici ve iş adamlarının ve yöneticilerinin sahip olduğu tecrübe birikimi ve öngörü zamanlamalarının tutarlılığı ile Türk ekonomisine çok önemli katkı yaptığı gözlenmektedir.

Nitekim 250 büyük firmanın 2002 yılındaki iç ve dış satış cirosu tutarı (KDV hariç) 12,5 katrilyon lira iken bu rakam 16.5 katrilyon liraya yükselmiştir. Bir diğer deyişle satış cirosu toplamında %32 lik bir artış söz konusudur. 2003 enflasyon rakamını düştüğümüzde (%13,9 TEFE; %18.4 TUFEE) çok önemli bir artış olduğu gözlenmektedir.

Brüt katma değer olarak 2002 yılında yaklaşık 1.8 katrilyon lira sağlamışken bu rakam 2003 yılında yaklaşık 2,5 katrilyon liraya yükselmiş katma değer artışı yaklaşık %38.3 tür. Bu rakamdan % 13.9 luk TEFE artışını düştüğümüzde, reel katma değer artışının yaklaşık %24.4 olduğunu görebiliriz.

250 firmanın öz sermaye tutarı 2002 yılında yaklaşık 4 katrilyon lira iken 2003 yılında öz sermaye

ye tutarı yaklaşık 5.8 katrilyon lira olmuştur. Öz sermaye artışı nominal olarak %43, reel olarak %29 dur.

250 firmanın net aktifleri 2002 yılında yaklaşık 9.7 katrilyon lira iken 2003 yılında yaklaşık 11 katrilyon olmuştur. Net aktiflerdeki nominal artış yaklaşık % 13.6 dır. 2003 yılı TEFE rakamıyla karşılaştırıldığında eksi %0.3 gibi bir rakam elde edilmektedir. Bu durum Bursa iş adamlarının varlıklarını ne denli etkin bir şekilde kullandıklarını ve verimlilik artışına neden olduklarını göstermektedir. Burada kuşkusuz gerek Hükümetin gerekse TC.Merkez Bankasının kararlı bir şekilde uyguladıkları istikrar politikalarını iş alemine inandırmalarının da rolü büyüktür.

Aslında Merkez Bankaları uyguladıkları tutarlı politikalarla ülkelerinin rekabet gücüne çok önemli katkı yaparlar.

Örneğin, 1981 yılında Fransa Bankası Alman Bankası'nın izlediği para politikasını benimsemesinden sonra Fransa ekonomisi produktivite artışlarında Alman ekonomisini yakalamış, İngiltere 'yi geçmiştir.

250 firmanın ihracatı 2002 yılında yaklaşık 3.5 milyar dolar iken 2003 yılında bu rakam 4.5 milyar dolar olmuştur.

250 firma 2002 yılında 85.530 kişi çalıştırırken 2003 yılında 88.169 kişi çalıştırmıştır. Böylece istihdama %3.1 oranında katkı yapmıştır.

250 firmanın dönem karı 2002 yılında yaklaşık 1.1 katrilyon lira olmuştur. Böylece 2004 yılında 250 firmanın karı nominal olarak %61.3, reel olarak %47.4 oranında artmıştır.

Bursa'nın 250 büyük firmasının performanslarının 2003 yılında kendileri açısından olumsuzluklar içeren koşullara rağmen artması son derece önemlidir. Çünkü 2003 yılına Bursa'mızın firmaları, dalgalı döviz kurunun uygulandığı, vadeli piyasaların gelişmediği, dolayısıyla döviz kuru belirsizliklerinin arttığı ayrıca Irak savaşı sonrası menşei belli olmayan yaklaşık 5 milyar dolar sıcak para girişine bağlı olarak TL. nin aşırı değerlendirildiği, üstüne üstlük Çin ürünlerinin aşırı rekabetinin yaşandığı bir ortamda faaliyetlerini sürdürmek zorunda kalmıştır.

Bütün bu olumsuzluklar içinde Bursa özel sektörü ihracatta adeta patlama yaratmıştır.

Öte yandan kronik yüksek enflasyondan tek haneli enflasyon hedeflemesine yönelişin, görece fiyatlar üzerinde yaptığı baskı sonucu yüksek enflasyon ortamında yaşamaya alışmış bazı firmaların işlerinde durgunluk olması doğaldır. Örneğin, inşaat sektöründe böyle bir durum gözlenmektedir. İnşaat sektöründeki durgunlukta son yıllarda geliştirilen finansal enstrümanların, deprem korkusunun da rolü büyüktür. Bu durumda, örneğin; inşaat sektörünün stüdyo tipi inşaatlara yönelmesi bir çıkış yolu olabilir.

Buna karşılık, 1998 yılından beri yaşanan olumsuzluklardan en fazla etkilenen makine-metal ve kimya sektörlerinde büyük bir sıçrama görülmektedir. Bunda bu sektörlerin yapısı itibariyle prodüktivite ve kapasite kullanımında artış sağlamaya yatkınlığının da rolü büyüktür.

2003 yılında İhracattaki artış özellikle kayıt dışılık oranı yüksek olan küçük firmaların kayıt içine girmelerini zorlaması, büyük firmalar açısından haksız rekabet olgusunun biraz azalmasına neden olmuştur.

Bursa'nın 250 büyük firmasının gösterdiği bu performans ın gerisinde 2000 ve 2001 kriz sonrasında bu firmaların yeniden yapılanmasının da rolü büyüktür.

Bursa'nın 250 Büyük Firmasının 2002-2003 Yılları Karşılaştırması							
	ciro	Brüt katma değer	Öz sermaye tutarı	Net aktifler	Dönem karı	İhracatı (\$)	Ücretle çalışanlar ortalaması (kişi)
2002	12,554,131,762,226,500	1,787,633,362,286,550	4,030,904,858,975,240	9,754,947,995,991,290	625,789,426,728,292	3,543,355,498	85,530
2003	16,567,936,007,261,000	2,471,875,402,903,160	5,757,489,656,419,080	11,084,289,208,240,700	1,009,540,941,909,980	4,504,446,113	88,169
FARK	4,013,804,245,034,500.0	684,242,040,616,610.0	1,726,584,797,443,840.0	1,329,341,212,249,410.0	383,751,515,181,688.0	961,090,615.0	2,639.0
% DEĞİŞİM	%31.97	%38.28	%42.83	%13.63	%61.32	%27.12	%3.09
2003 TEFE	%13.90	%13.90	%13.90	%13.90	%13.90		
TEFE'DEN ARINDIRILMIŞ NET ARTIŞ/AZALIŞ	%18.07	%24.38	%28.93	-%0.27	%47.42	Bu bölümde rakamların deflate edilmesi anlamlı değil	Bu bölümde rakamların deflate edilmesi anlamlı değil

Enflasyonun oksijen vazifesi gördüğü dönemlerin artık geride kaldığını gören Bursa firmalarının gösterdikleri yüksek performansın gerisinde firmaların ve iş aleminin;

-Beklentilerini geriye doğru değil ileriye doğru ayarlamalarının yani uyarlayıcı fiyat ayarlamalarından TC.Merkez Bankası tarafından ilan edilen enflasyona göre ayarlamalarının

-Beşeri sermayeye önem vermelerinin

-Kriz sırasında işsiz kalan (outsider-dışarıdakiler durumuna düşen) nitelikli elemanları istihdam etmeye başlamalarının

-Ar - ge ye önem
vermelerinin

-Produktivite ve kalite artışı sağlamanın önemini kavramalarının

-Uzmanlaşmanın önemini kavramalarının ve bunun sonucu olarak işlem maliyetlerinin azalmasının

-Kapsam ekonomilerine geçmelerinin (değişik sektörlerde faaliyet gösteren ve sahibi aynı olan firmaların yarattığı yönetim ekonomileri) rolü büyük olmuştur.

Bir cümle ile özetlemek gerekirse Bursa'mızın öncü firmalarının ekonomi ve işletme biliminin olmazsa olmazlarını daha fazla uygulamaya başlamaları 2003 yılı performanslarında net olarak görülmektedir. Bu nedenle, firmalarımızın beklentilerini gelecek tek haneli enflasyon rakamlarına göre ayarlamaları önümüzdeki aylar ve yıllarda daha başarılı olmalarının ön koşulu olduğu unutulmamalıdır.